

Az erdélyi törvényhozás és közigazgatás erdőügyi intézkedéseinek rövid története.

J a k a b Elektől.

A magyar királyságban az erdészet ügye, az utóbbi évek alatt, óhajtott jó irányban örvendetes lendületnek indult. Csak az országos erdő-törvény ne késsék soká. Ezt az állami és birtokosi összérdek hathatósan követeli. Erdőkezelésünk oekonomiájában a történeti fejlődés nyomai ugyan kissé elmosultak, mert rendkívül bő erdőjü hazánkban a szükség gyakori és különbféle intézkedést nem kívánt; de mégis foglalkozott az erdők ügyével mind a törvényhozás, mind a közigazgatás, különösen a közerdők s az egyes községek erdőinek miként használtatása kérdésében már a hajdani századokban. Az erdélyi részekben II. József koráig inkább csak a használatra s különösen a tulajdonjog védelmére vonatkoztak ez intézkedések, s csak e messzelátó fejedelem terjesztette ki figyelmét azok gyarapítására, különböző fanemek, különböző czélokra fordítására s az erdők őrizetére vonatkozólag.

E törvényhozási és közigazgatási intézkedések, az erdőmivelés mai fejlett állapotában valószínűen kevés gyakorlati értékkel bírnak; mindazáltal azokat ismernünk szükséges, avagy csak azért is, hogy őseink gondolkozását s erdőbirtokaink hajdani állapotát és viszonyait azokból megláthassuk. Ezek mutatni fogják, mily sok század telt el, míg a haza népesség-szaporodása az erdők iránti gondoskodás szükségérzetét felköltötte; mutatni fogják, hogy eleinte közösen birattak roppant nagy erdőségek, s az „enyim“ és „tied“ vagyis az egyéni erdőbirtoklás alig egy századdal ezelőtt lett megszokottá s jött életbe. Én az erdélyi törvényhozás és közigazgatás különböző korszakokbeli eljárását, rövidbe vonva össze, csak mintegy új-mutatásképen e sorokba foglalom. A ki a magyar erdő-ügygel

tüzetesen foglalkozik, nézzen utána idézeteimnek, tanulmányozza magukat a forrásokat s vegye belőlük a vehető hasznot.

* * *

A magyar királyság korszakában, 1000-tól 1526-ig, míg Erdély Magyarország kiegészítő része volt, a *Verbóczy Háromas Törvénykönyve* III-ik része, 33. czimében intézkedés van téve arról: „*hogy a ki tiltott makkos erdőkből barmokat hajt be, három napi letartóztatás után, ha a kártevő ki nem váltja, megtérítve az okozott kárt, a káros három márka büntetés alatt a behajtott barmokat köteles az illető járási szolgabirónak, vagy a falusbirónak átadni, azután a kár megbecsültétvén a bíró és esküdtek által; ha pedig a paraszt más erdejét titkon levágja, a fák héjját lehántja s tetten éretik, minden magával volt javait elveszti, a felett az erőszakételért a maga homagiumán marasztatik el.*“

E törvény alkalmazásáról ez első korszakban semmi adminisztratív intézkedés nem ismeretes; azután vannak Magyarországnak 1715., 1729., 1736. újabb törvényei és egy kis mű ily czim alatt: *Opusculum Quaestionum de pecorum et pecudum abactionibus* stb. Erdélyben szintén nem ismeretes semmi alkalmazást illető rendelet vagy eljárási alak; de van a fejedelmi korszakban némi törvényhozási egyoldalú intézkedés, a mi azonban a második korszakba tartozik.

* * *

1526-tól 1690-ig Erdély külön fejedelemség volt, külön törvényhozással és közigazgatással. Az I. és II. Zápolya János koronás és választott királyok uralkodása nem képez időszakot az erdőügyben. A jelölt idő alatt három, inkább peres eljárási, mint tulajdonjogi törvényt bir Erdély codificált törvényeiben, az egyik az *Approbata Constitutio* III. része, XXXIII. czime I. czikke, melyben ki van mondva: „*hogy a közszabadsággal ellenkezik, hogy valaki más ember határán (birtokában) marhalegeltető helyeit (ezek köztudomás szerint Erdélyben az erdők) kedve*

ellen élje és éltesse, s a ki teszi megegyezés nélkül, marháját szabadosan behajthatják; egyszeri behajtásért pedig egy öreg marháért két denár, apró marháért 1 denár exequálható. A ki ennél többet venne, a tisztek 12 forintot vegyenek rajta, melynek két része a panaszló felé, harmada a végrehajtóké. A kik a behajtásnál ellene állnak, kisebb hatalmassági büntetésen marasztaltatnak. Ha pedig sebhetés, verés vagy halál is történt, a sérelmes félnek a dolog érdeméhez képest elégtétel szereztessék, a halálért a maga módja szerint büntetve a tettes.⁴

Más kettő a *Compilata Constitutio* III. része VII. czime II. cikke és az V-ik rész XIX. Edictuma. Ezek elsője azon falukra szab büntetést, melyek nagy részben hatalmasan fölkelve, más falu erdejére mennek, úgy, hogy azok tulajdonosai az erőhatalomnak ellene nem állhatnak, az ilyeneken a vármegye vagy szék tisztei — ugymod a törvény — megbizonyosodván előbb a dolog felől, exequálhassanak száz forintot, melynek fele a panaszlóé, fele az executoroké legyen. A kik pedig magánlag vagy nem számosan mennek mások erdejére, járjanak el ellenök a *Decretum* és *Approbata Constitutió*ban irt (feljebb ismeretett) perrend szerint. A másik törvény az egyházak azon erdeiről intézkedik, melyek különösen a Székelységen a faluk gondviselése alatt voltak s a jövedelem hova fordításáról is a falu rendelkezett; e gondviselést és jövedelemkezelést most (1655-ben) az egyházi rendek maguknak kívánták átadatni; de a törvény a régi gyakorlatot rendelte fentartatni.

Administratív uton való intézkedésnek e korszak alatt sincs nyoma, a mi az erdők bőségét s a közigazgatás egyszerű voltát gyanítatja. Más ábrázatát mutatja a dolgoknak a következő század. Ez azonban a harmadik korszak tárgyát teszi.

* * *

1690—1791-ig egy század telt el, mely nagy változást idézett elő Erdély birtokrendszerében. Mária Theresia királynő

1769. nov. 13-ki szabályozó rendelete által (*Bizonyos Punctumok*) a jobbágyi és földesuri viszonyokat megszabván, az erdőlési jogot is ideiglenesen elintézte; de ez csak néhol lépett életbe. Az erdélyi földesurak Verbóczi Hármaskönyve III. r. 30. cikke alapján, *mely a parasztot csak munkája jutalmára utasította*, (*Rusticus praeter mercedem laboris nihil habet*) a tulajdonukról rendelkezést a törvényhozásnak sem akarták megengedni, még kevesebbé a kormánynak II. József administratívton 1784-ben behozta oda is az elébb Magyarországra átültetve volt erdőszabványokat, az 1786-ki összeírásban az urbéri viszonyt rendezte, 1791-ben az ország két törvényt alkotott, 1819-ben a második kormányi összeírást hajtotta végre gróf Cziráky; abban a földesurak és jobbágyi s zselléri viszonyok tisztázódtak, igen az erdőlési jog is, de az életbe egyik sem ment át, mint nem az 1812-ki és 1846/7. törvényezikkek is. A sok százados bajt csak az 1848-ki általános felszabadulás orvosolta.

Ez általános átpillantás mellett, szükség a kormányi részletes intézkedéseket is nagyjában érinteni, szorítkozva a kijelölt korszakra.

1760-ig a legmélyebb csönd, hallgatás és homály uralkodik Erdély állami életében az erdőkre vonatkozólag. Seholl közintéskedések nyoma nem látszik. Ekkor az egészségügyi bizottság hozta legelőbb a kir. főkormányshéz előtt javaslatba, hogy a *jobbágyiság is a lehetőségig az erdőhasználat jótéteményében résztessék*, mit a kir. főkormányshéz magaévá tett. 1761. ápr. 7. körrendeletben tiltatott meg országsherte az *erdőgyujtogatás és avar-égetés, valamint az oly nádások fölgyujtása is, honnan az erdőkre a veszély kiterjedhet*. 1765-ben május 9. az *erőhatalommal való fa levágás vagy meghántás* tiltatott meg, behozatott a *szóbeli eljárásu harmadnapos törvényshéz* (tridualis verbalis processus) s kimondatott, hogy a lopás tettén ért minden vele volt javát elveszti s a kárt és a bírák

díját fizeti; 1766-ban némely erdészeti rendszabályok terjesztettek fel az udvarhoz; 1769-ben aug. 9. az udvar erdészeti rendszabályzatot adott ki 2524. főkorm. sz. alatt, *a vágotakból s növésben levő erdőkben kitiltattak a kecskék, juhok, barmok, az erdölési és vadászati jog szabályoztatott, az erdők gyarapítására nézve intézkedések tétettek*; 1773. jun. 30. kir. udv. rendelet következtében e tilalom újból kihirdettetett s pontos teljesítése a hatóságoknak kötelességévé tétetett. Ugyan 1773. Magyarósi Benedek, alsó-fejérmegyei Continua tábla ülnöke a mutatkozó erdőszükség tekintetéből indítványozta az udvarnál, *hogy az erdővel nem bíró községekben a birtokosok a szegény nép számára külön erdőrészt kiszakítására utasitassanak, valamint hogy a hol erdő egyáltalában nincs, a közhe'lyekből részek szakítván ki, azok ily czélből famaggal vettessenek be.* Az udvar az indítványt a kir. főkormányshoz, az Alsó-Fejérmegyéhez küldötte illetékes tárgyalás és véleményadás végett; de addig is, míg az megtörténék, a kir. főkormányshoz az erdők kimelésére eddig kibocsátott rendeletek megtartását a törvényhatóságoknak újabban is meghagyta. 1775. ápril 11. a kir. főkormányshoz az erdők használatát illető s hozzá azon évi febr. 16-ki udv. rendelettel leküldött osztrák szabványokat (Constitutio) azon meghagyással adta át az erdélyi kereskedelmi bizottságnak, *hogy a maga által tervbe vett erdőszabályzatokat azokkal egybevetvén s a mi jó és hasznos azokban van, átvevén, Erdély számára egy minden tekintetben bevégzett erdőrendtartási tervezetet adjon be a kir. főkormányshoz.* A bizottság tervezetét beadván, a törvényhatóságok meghallgatását ajánlotta, de a kormányshoz azt fölöslegesnek találta, e helyett azt mint a hazai viszonyok szerint módosított s a czélnak megfelelő munkálatot márczius 5-ki körrendeletében országszerte kihirdetvén, a hatóságoknak megrendelte, *hogy az abban levő erdőfentartási és használati szabályelveket a körülmények*

szerint alkalmazzák és életbe léptessék, sőt a mit még az erdők kimélése és fentartása érdekében czélszerűnek látnak, önként is megtenni igyekezzenek, a tisztek és földesurak a nép előtt jó példával járván elől.

A Magyarósi-féle indítvány az udvarhoz visszajutván: ott annak első része igen elméletinek találtatott, de az erdőplántálási eszme most is helyeseltetett s a kir. főkormányzék annak a földesurak figyelmébe ajánlására, egyszersmind pedig a kihirdetett új erdőszabályzat felküldésére utasítatott. A kir. főkormányzék eleget tett a rendeletnek, de az udvar azon nem nyugodt meg; 1776. jun. 14. visszairta, hogy czélja az volt, *hogy a főkormányzék egy Erdély szükségeinek megfelelő formászerű erdészeti rendtartást dolgozzék ki, a mi felsőbb jóváhagyás alá lett volna felterjesztendő.* Az udvar tehát helyben hagyta ugyan a már kihirdetett ideiglenes szabályokat, de újból megrendelte, hogy azokat még egyszer vegye vizsgálat alá, a vele közlött erdészeti rendszabályzattal pontonként és fejezetenként hasonlitsa össze s a nem alkalmas részek helyett az ország viszonyaihoz illőket véve föl, *egy formászerű erdészeti rendszabályzatot dolgozzék ki s felsőbb megerősítés végett terjessze fel.* A kormányzék a kereskedelmi bizottságnak adta át az ügyet, a hol azonban a dolog fennakadt s csak II. József császár uralkodása alatt lett befejezve.

A császári kormány ugyanis 1781. ápril 4. kelt udvari rendeletben megküldvén az erdélyi kir. főkormányzékhez a Magyarországra jó sikerrel bevitt ausztriai erdészeti rendszabályzatot, egyszersmind azt is meghagyta, *hogy az e tárgyban kelt korábbi legfelsőbb rendeletek teljesedéseül, tekintettel a Magyarországon életben levő erdőrendszabályzatra, egy Erdélyre nézve alkalmas külön erdészeti rendszabályzatot dolgozzék ki s azt megerősítés végett terjessze az udvarhoz.* A kir. főkormányzék az egybehasonlítást megtette s a Felsőnek megírta, hogy

a közölt rendszabályzat azzal, mely Erdélyben közebről életbe lépett, úgy az erdőrendtartási, mint annak használása, vágása, plántálása és védelme tekintetében egészen megegyező, s azt a nevek megváltóztatásával ő Felsőge neve alatt kiadni lehetséges lenne. Az udvar 1781. május 30-án kelt leiratban a felterjesztett javaslatot elfogadta, kinyomtatását és kihirdetését megrendelte, a maga javára 12 példányt kívánván fölküldetni. A kormányshék a rendeletet teljesítvén, jun. 21. 1781. 4534. sz. alatt a kinyomtatás iránt intézkedett s a magyarul, latinul és németül kinyomtatott példányok 1783-ban május 7., 3235. sz. alatt az ország törvényhatóságainak és nagy birtokosainak megtartás végett megküldettek, különösen hangsúlyoztatván a körrendeletben az, hogy a *hatósági tisztviselők főképen tavasszal és késő ősszel a száraz fű és avar s a hullott fák elégetését tartsák szigorú tilalom alatt s ez országszerte általános elvül hirdettessék ki és érvényesíttessék.*

Ez erdészeti rendszabályzat 53 pontból áll, le van benne írva az erdők tüzelési, ipari és kereskedelmi haszna és fontossága, az eddigi erdőhasználat hiányai és kára, el van mondva: kiknek kötelessége az erdészeti rendtartás ellenőrzése (s végrehajtása; két részben van tárgyalva e kérdés: 1) minő szabályok szerint kell vágni a felnőtt fát vagy kész erdőt? 2) hogy kell új erdőt plántálni és fölnevelni? Ezután elő van adva a különböző fajok természete, életkoruk, növések; ismertetve a talaj, a gyökérzet és hajtások; a fák mirevalósága, térfogata stb., favágás ideje, őszi és tavaszi bánás a levágott fával, törzs, ágak, stb. kezelése, kitáblázás, elhordás, tűzi és eszköz-fák vágatása, tartása; a vágottak védelme, magvetés, ápolás, az erdők szép alakja, fa-sorok, legeltetési szabályok, tilalom, a fák leveles ágainak tápszerű használása, utak, ösvények tartása, a fák héjának lehántása, avar égetés és asszuágak meggyújtása; hogy kell levágni a nagy és kis fát; határjegyekre

vigyázás, országutak melletti erdőkre különös felügyelet szüksége; vizenyős talaju erdőkkel való bánás, a fák magvainak természete, gyűjtése, gondozása stb. stb.

E szabályzatban egy észszerű erdőbirtoklás és használás alapelvei már letéve vannak. Csak az időnek kellett telni, a faszükségnek növekedni, az ország lakószáma létszámának szaporodni, hogy ezek önként tovább fejlődve, a gazdaságtan egy önálló ágát képezzék. Az udvar még azon 1783. évben január 5. *eleven mesgyék, gyepük és sánczok állítását rendelte el s azokra a felügyeletet a tiszték szigorú kötelességévé tette*; 1784. január 1. e rendeletet megújította s az eredményről koronként tudósítást parancsolt a Felsőházhoz tételni. 1785. márcz. 15. a kir. főkörmányszék, a hatóságoktól hozzá az erdők állásáról beérkezett jelentések alkalmából, az erdőszabályzat 53. §-a 9-ik pontja kibővítésével *minden vármegyében, székben és városban külön értelmes erdőfelügyelő (Inspector) felállítását* rendelte el, kötelességükké téve, hogy az erdőszabályzat végrehajtására ügyeljenek s a tapasztalt eredményeket az udvarhoz teendő tudósítás végett jelentsék fel. Ugyan 1785. márcz. 31. kelt udvari rendelet az erdőpásztoroknak fegyvertarthatási jogot adott. 1787. 4446. főkörm. szám alatt az 1781-ki erdőrendszabályzat ismét kihirdettetett, ez alkalommal oláh nyelvre is lenyomtatva, 1788. május 23. kelt kir. főkörm. rendelet által *a barmok az erdős helyekről általában kitiltattak*, valamint a *közserdők felosztása* is elrendeltetett.

Ezzel bezáródik a *harmadik* korszak, mely alatt egy törvény sem hozatott.

Az elősoroltak mind administratív intézkedések . . . . És itt átjutunk az erdők állapotának 1791—1848-ki úgy nevezhető renaissance korába, a mi a *negyedik* korszakot alkotja.

* * *

E korszakban igen nevezetes közigazgatási intézkedések

tették, valamint törvények is hozattak. Tárgyaljuk a kettőt külön. *Először az administratio tényeit sorolom elé. 1794. a birtokosok erdeik őriztetésére utasítottak, 1799. az erdőégetés, 1800. az erdőpusztítás ujabban tiltatott, 1807. új erdők plántálása s a selmeczi akadémiára az erdészeti tanulása végett az ország pénztárából veendő 200 frt ösztöndíj mellett bölcsészeti és mértant végzett 6 ifju küldetése határozatott meg, 1809. a fák meghántása tiltatott el, 1808. az erdőmesterek és mérnökök számára utasítás adatott; 1811. meghatározatott az erdőmesterek és felügyelők fizetése, a selmeczi akadémiára két erdészeti gyakornoknak 300 frt ösztöndíjjal felvételése, a megyékben erdőfelügyelők állítása; 1812. az erdőfelügyelők gyakorlati tanulása végett a fiskusi erdők főfelügyelőjéhez utasítása rendeltetett, erdészeti iskola állítása is javaslatba hozatott. 1816. Kis József tordamegyei erdőfelügyelő, 11584. főkorm. sz. alatt felterjesztést tett a kir. főkormányzónak, melyben ajánlatba hozta, hogy I) az erdőfelügyelők minden évben utazzák be kerületeiket s az erdők pusztulása okait és gyarapítása eszközeit adják elé s erre nézve 8 pontban foglalta össze nézeteit; II) a birtokosokkal és közönségekkel ismertessék meg azon utakat, melyeken az erdők gyarapítása legkönnyebben elérhető; ide vonatkozó nézeteit 4 pontban foglalta össze; III) a fakimélés módjaival mind a birtokosoknak, mind a népnek megismertetését halaszthatatlannak látta s ennek miként eszközzése tervét 6 pontban adta elé. Ezen előterjesztés eredménye az 1811-ki erdészeti rendtartásnak pontos végrehajtása elrendelése lett. 1819-ben az erdészeti rendszabályok megtartása ujabban megrendeltetett; a román ifjak 15. életévöktől 20-ig gyümölcs- és más élőfák ültetésére szoritatni határozatottak; 1822-ben az 1811—12-ki XXXIV. t.-cikk teljesedésbevétele rendeltetett; 1824. az erdőfelügyelők kötelességei és fizetése szabályoztatott; 1832-ban az erdőpásztoroknak a majorsági pénztárakból fizetés s a büntetések*

$\frac{1}{3}$ -da ezen pénztárakba szolgáltatása rendeltetett. Az erdészeti gyakornokoknak mind hol tanulásukra, mind ösztöndíjokra nézve több rendelet tétetett, míg 1843. a tanulás állandó helyéül Selmecz s az ösztöndíj mennyisége 300 forintban állapított meg.

A törvényhozás 3 törvényt alkotott e korszakban: kettőt 1791-ben, egyet 1811—12-ben, t. i. az 1791-ki XCV-ik ideiglenes (Articulus Provisionalis) és a XXX-ik végleges t.-czikket; az első az erőszakos erdőpusztítás meggátlásáról szól, az utolsóban a törvényhozás érdemileg intézkedéseig az erdők felosztása és fentartása kimondatott, azon megkülönböztetéssel, hogy a hol a pusztítást a felosztatlanság okozza, ott az osztály azonnal végbeviendő rövid perfolyammal; a hol az erdők pusztulásánál azok per alatt léte az ok, ott az gyorsították meg, az erdő tétessék zárlat alá, melynek megszegői 200 forinttal büntetessenek. Az erdők országszerte a földesurak gondviselése alá adattak, azok engedélye nélkül a parasztnak az erdőkben legeltetni, irtást tenni, fát vágni vagy gyújtogatni nem volt szabad szigorú büntetés terhe alatt.

Az 1795-ki országgyűlés bizottságot nevezett ki s új erdészeti rendszabályzatot dolgozott, mely három részre oszlott, az I) tárgyazta a felnőtt erdők vágása körüli teendőket 1—15. §-ban, II) a vágott és növe erdőkkel bánást s azok fentartását 1—15. §-ban, a III) az ujonnan plántált és ifjú erdőkkel bánást s azok növelését 1—8. §-ban. Más felosztás, de csaknem ugyanazon elvek. Sok tanúság benne s oly javítási nézetek, hogy mindjárt letelik egy évszázad s maig nincsenek foganatosítva a leghasznos ígérőbb javaslatok. A bezáró részben erdőfelügyelők 200 frt fizetéssel, a községekben erdőpásztorok és esküdtek alkalmazása javasoltatott, az erdőpusztítás és pusztítók ellen szigorú eljárás foganatosítása lön ajánlva; a népnek a fák és erdők megkimélésére oktatása tervezetett; de mindez csak kegyes óhajtság maradt, törvényt nem válhatott.

1800. május 14. a törvényhatóságok megkérdezettvén az erdőpusztítások miként meggátolhatása iránt: ezek ezt csak törvény által vélték elintézhetőnek. Így hozatott meg 1811—12-ben a 16 pontu XXXIV-dik t.-cikk: *az erdőlés rendéről*, melyben részint az eddigi törvények, részint a felsőbb rendeletek és bizottsági mukálatok elvei új alakba öntettek, s az országgyűlés által *addig is, míg a Felség megerősítné, kihirdetése s életbeléptetése határozottatott*. A kormányzék kihirdette s a Felségnek beleegyezését kikérte. A megerősítés a 16-ik pont hijával történnvén, 1829. évi ápril 4-ki kir. leiratban: az ország által nem fogadtatott el; másodsor is fölterjesztettvén, 1837. a jul. 9. kelt kir. leirattal egész kiterjedésében megerősítettett, de ekkor sem cikkelyeztetett be s így törvénynyé sem vált. Az 1846—47-ki urbéri törvényekben is volt a jobbágyok erdőlési jogáról szó, de az sem lépett életbe.

Igy érte Erdélyben az erdőügyet az 1849—1860-ki nagy provisorium, a mi az *ötödik* korszakot teszi.

* * *

Ezen, Erdélyre nézve örökre gyászos emlékü időkből az 1851. jun. 28., 15508. cs. kir. helytartósági számu rendeletet emlitem meg, *mely az erdőfelvigyázói személyzet, határpásztorok, erdő- és mezőcsőszök kötelességeit és esküformáját tárgyazza*, az első 5 pontból áll és tisztán rendőrfegyelmi jellegű; a másik az 1852-ki december 3-án kiadott, Erdélyben 1857. junius 24-én kihirdetett, de életbe csak 1858. január 1-én lépett cs. kir. Nyiltparancsbeli erdőtörvény, melynek 1—5 előzményi cikke és I—VI. szakasza van, az I) szól az *erdőgazdászatról* 1—23. §-ban, a II) a *mezei termények hordásáról* (?) 24—43. §., III) az *erdőégésekről és rovarokról* 44—51. §., IV) az *erdővéd-szolgálatról* 52—58. §., V) az *erdőtulajdon biztonsága elleni kihágásokról s e tekintetben követendő eljárás-*

ról 59—71. §., VI) az erdei kártérítési határozatokról 72—76. §., VII. szakasz) a *folyamodás útjáról* 77. §.

Ebben látszik a német rendszeresség és theoretizálási hajlam, de nincs viszonyainkhoz alkalmazva, nem elég emelkedett látkörű, nem alkotmányos, a birtokosok érdekeinek elég védelmet nem nyújt, a vétségek iránt nem elég szigorú, épen ezekért a nép vérébe nem ment át, inkább mint történeti anyag vehető tekintetbe.

* * *

A *hatodik* — s adja isten, következzen erre az egyesült magyar királyság újabb öt százada — 1861-től 1867-ig terjedő időszak. Ez alatt, a közigazgatás csak az elharapózva volt erdőpusztítás (vagy a mint az akkori új bezirkerék irták: *erdőrontás*) és a magán tulajdon erőszakos megtámadása meggátolásával foglalkozott — azt is kevés siker követte. Ily irányban adta ki az erdélyi kir. főkormányzék elnökség 1861. decz. 18. 3008. számú rendeletét, melyben az 1852. május 27-ki általános osztr. büntető törvény illető §-ainak fenyegetése alatt tiltotta meg a más erdőinek megtámadását és pusztítását, mely rendeletet később a kir. főkormányzék és az udvari kancellária is ismételve kibővített és kihirdettetett. Az 1863—1865-ki nagyszebeni törvénytelen tartománygyűlés és az erdélyországi 1865-ki utolsó országgyűlés ily kérdésekkel nem foglalkozott.

Ez Erdély törvényhozási és administratív nyolczszázados erdőügyi intézkedéseinek töredékes képe, dióhéjba szorított története! Ily állapotban találta ez ügyet a két ország teljes egysülése. Azóta a nagy és erős anyaország törvényhozásától vár egy, a történeti jognak és fejlődésnek megfelelő, az erdőgazdaság mai színvonalán álló oly törvényt, melyet ő megalkotni képes nem volt s a mi nélkül maholnap erdőtlen Erdélylyé válik a fenyőkoszorus határu szép kis ország.